

رمضان

«مؤلفه‌های ارتباط با نسل جدید» جلسه سوم

استاد رضایی شورکی زید عزه

تهیه و تنظیم: مجتمع عالی آموزشی پژوهشی تبلیغ

بسمه تعالی

موضوع: «پندناپذیری نوجوانان و تکنیک‌های
نصیحت»

جلسات تخصصی شناخت مولفه‌های نسل جدید و
راهکارهای ارتباطی

موضوع این جلسه: پندناپذیری نوجوانان (دهه هشتادی
و نودی) و تکنیک‌های طلایی نصیحت

مقدمه: ورود به بحث تخصصی

قبل از ورود به مولفه‌های اختصاصی نسل‌ها (مثل نسل
زد یا نسل آلفا)، لازم است با ویژگی‌های کلی حاکم بر
سن نوجوانی (حدود ۱۱ تا ۲۰ سال) آشنا شویم. این
ویژگی‌ها پایه و اساس درک رفتارهای آنهاست.

در جلسات قبل به مباحثی مانند خطوط قرمز (مقایسه و
تحقیق) و اهمیت همدلی اشاره کردیم. امروز به دومین
ویژگی مهم این سن می‌پردازیم.

بخش اول: پندناپذیری؛ ویژگی بارز نوجوان

ما در این سن با طیفی مواجه هستیم که پندناپذیر،
نصیحت‌ناپذیر و توصیه‌ناپذیر هستند. درک درست این

موضوع بسیار حیاتی است.

تحلیل روانشناختی پندناپذیری:

برخی متخصصان معتقدند بیش از ۶۵ درصد از حرکت‌ها، رفتارها، افکار و احساسات این سن، ناشی از مسائل هورمونی و فیزیولوژیکی بدن است. این بدان معناست که نمی‌توان آن‌ها را به خاطر این رفتارها به راحتی عتاب، سرزنش و تنبیه کرد. امام علی (ع) می‌فرمایند: «ای کمیل! هیچ حرکتی نیست مگر اینکه در آن نیازمند شناخت هستی.» ارتباط با نوجوان یک حرکت تخصصی است و نیاز به معرفت دارد.

چرا نوجوانان پندناپذیر می‌شوند؟

ظاهر برخی روایات نشان می‌دهد انسان فطرتاً نصیحت‌پذیر است، اما در نوجوانی موانعی ایجاد می‌شود:

۱. احساس استقلال و غرور: با ورود به سن نوجوانی (۱۱-۱۳ سالگی)، یک حس استقلال و پوششی از غرور بر شخصیت آن‌ها حاکم می‌شود. این غرور جوانی، حجابی بین آن‌ها و پند می‌شود. امام علی (ع) می‌فرمایند: «بین

شما و موعظه، پرده‌ای از غرور و خودخواهی فاصله انداخته است.»

۲. **تأثیر فضای مجازی:** نسل جدید (دهه هشتادی و نودی) در دامن فضای مجازی متنوع رشد کرده‌اند. این فضا شخصیت خاصی به آن‌ها القا کرده که نصیحت‌پذیری را پایین می‌آورد.

۳. **لذت از متفاوت بودن:** این نسل به دنبال خاص بودن است و گاهی این "خاص بودن" آن‌ها را به سمت بدنامی و رسوایی می‌کشاند، اما از آن لذت می‌برند. امام علی (ع) می‌فرمایند: «چگونه از نصیحت سود برد کسی که از رسوایی لذت می‌برد؟»

۴. **تلخی ذاتی نصیحت:** پند و اندرز ذاتاً تلخ است، در حالی که نوجوانان امروز به دلیل شکنندگی روانی، پذیرای تلخی نیستند. امام علی (ع) می‌فرمایند: «تلخی نصیحت، از شیرینی فریبکاری مفیدتر است.» اما نوجوان گاهی حاضر است فریب بخورد تا طعم تلخ نصیحت را نچشد.

این سه عامل باعث می‌شود که پندناپذیری نوجوانان

امری مسلم باشد.

بخش دوم: چرا با وجود پندناپذیری، باید نصیحت کنیم؟

اگرچه نوجوان تمایلی به نصیحت نشان نمی‌دهد، اما ما نمی‌توانیم از این ابزار تربیتی دست بکشیم، به چند دلیل:

۱. **ابزار اصلی تربیت:** نصیحت یکی از روش‌ها، قالب‌ها و راهبردهای اصلی تربیت است. اگر از آن دست بکشیم، یک ابزار بزرگ را از دست داده‌ایم.

۲. **موجود ناقص:** ما با فردی مواجهیم که عقلش کامل نشده، تجربه‌اش تازه شکل می‌گیرد، احساساتش فوران کرده، به سن تکلیف رسیده و جذابیت‌های این دوران را تجربه می‌کند. او مانند کسی است که مشتش پر از طلاست، اما از ارزش آن بی‌خبر است.

۳. **احیای قلب:** در روایات، احیای قلب با موعظه دانسته شده است. امام حسین (ع) می‌فرمایند: «شریف‌ترین مردم کسی است که پیش از آنکه او را موعظه کنند، خود متعظ (پندپذیر) شود و پیش از آنکه بیدارش کنند، بیدار باشد.»

بخش سوم: نشانه‌های پندپذیری نوجوان (چه زمانی بفهمیم تاثیر کرده‌ایم؟)

نوجوانان کاملاً گارد سفت و سختی ندارند. برای تشخیص پیشرفت، به این علائم توجه کنید:

۱. **طلب نصیحت:** خود نوجوان به زبان‌های مختلف (مثل معرفی کتاب، نوشتن یک جمله یا پرسیدن نظر شما) از شما درخواست پند می‌کند. (مانند داستان شهید مهدی باکری که یک بسیجی را به بیرون از سنگر برد و از او خواست او را نصیحت کند.)

۲. **اصلاح رفتارهای غلط:** خطاهایش را به صورت تدریجی و ملایم اصلاح می‌کند.

۳. **رشد کلی شخصیت:** احساس می‌کنید شخصیت نوجوان به صورت کلی در حال رشد است.

۴. **گزارش اطرافیان:** معلم، دوستان یا والدین از تغییر و اصلاح رفتار او خبر می‌دهند.

۵. **انتقادپذیری:** یکی از بهترین علائم، پذیرش نقد و ورود به گفتگوی انتقادی است.

بخش چهارم: سیاست‌های کلی و رفتاری در نصیحت

نوجوان

اگر این سیاست‌ها را رعایت نکنید، بهترین محتواها نیز بی‌اثر خواهند بود.

سیاست اول: پرهیز از کثرت نصیحت (قطره‌چکانی عمل کنید)

امام زین العابدین (ع): «نصیحت زیاد باعث بدبینی می‌شود».

امام علی (ع): «زیاده‌روی در سرزنش، آتش لجاجت را شعله‌ور می‌کند».

برای نوجوان تکرار نکنید. اگر می‌خواهید مطلبی را بگویید، آن را در ده قالب متفاوت بگویید، نه در یک قالب ده بار.

سیاست دوم: همه بدی‌ها را یکجا نگویید

امام علی (ع) در مورد نصیحت نوجوان می‌فرمایند: «هنگام نكوهش، جایگاهی از گناهش را برای او نگهدار (راه فراری بگذار) تا به عناد و لجاجت نیفتد.» تمام نقاط ضعف را یکجا به او نگویید.

سیاست سوم: شروع با نقاط قوت

قبل از بیان نکات منفی، حتماً و با لطافت از نقاط مثبت و قوت او بگویید. این کار مانند شیرین کردن تلخی دارو با قند و حلواست.

سیاست چهارم: پرهیز مطلق از نصیحت در جمع
امام علی (ع): «نصیحت در میان جمع، خرد کردن شخصیت است.»

تحت هیچ شرایطی در جمع (کلاس، مهمانی و...) نوجوان را نصیحت نکنید. این کار او را به مقابله وامی‌دارد.

سیاست پنجم: درک درست از شرایط نوجوان خود را جای او بگذارید. بدانید که بسیاری از رفتارهایش ارادی نیست.

رفتارهای معکوس نوجوان (مانند قهر کردن یا نادیده گرفتن) همیشه علامت عدم پذیرش نصیحت نیست. ممکن است قلبتان را پذیرفته باشد، اما سیستم هیجانی او اجازه بروز مناسب نمی‌دهد.

بخش پنجم: تکنیک‌های اجرایی و عملی پند (چگونه بگوییم؟)

تکنیک اول: القای غیر مستقیم (بهترین روش)

روش مستقیم برای نوجوانان نوعاً اثر خوبی ندارد. باید از قالب‌های گوناگون استفاده کنیم:

کتاب و رمان: یکی از بهترین روش‌های تربیت پنهان، استفاده از رمان است. شما باید حداقل برای ۱۵ مسئله اولویت‌دار نوجوانان (مثل بداخلاقی، بی‌حجابی، بی‌نظمی) کتاب خوب بلد باشید. از سایت‌های کتابخانه‌ای و پایگاه‌های سیر مطالعاتی کمک بگیرید.

نمایش و تئاتر: نمایش به دلیل ایجاد همزادپنداری، عیوب درونی را اصلاح می‌کند.

سفرهای اکتشافی و مواجهه: گاهی نوجوان را با واقعیت‌های تلخ (مثل قبرستان) یا محیط‌های الهام‌بخش (خانه شهدا، طبیعت) مواجه کنید.

بازی و مسابقه: با خلاقیت می‌توانید از بازی برای انتقال مفاهیم استفاده کنید. مثلاً از روی یک کاریکاتور یا عکس مسابقه مفهوم‌یابی بگذارید.

داستان: یکی از قوی‌ترین روش‌هاست. نمونه بارز آن، نوجوان ۲۵ ساله‌ای بود که به جای پند مستقیم، پیگیر

سرنوشت شخصیت‌های یک داستان بود.
فیلم، کلیپ، انیمیشن، شعر، انشاء و...: هزاران
روش غیرمستقیم وجود دارد. شهید مجید ضابط از روش
"شکلات آیدین" استفاده می‌کرد؛ روی بسته‌بندی
شکلات‌ها یک مفهوم اخلاقی نوشته بود. این یعنی
استفاده از روش‌های خلاقانه.

تکنیک دوم: استفاده از ظرفیت موقعیت‌های عاطفی
مقاومت نوجوان در برخی موقعیت‌ها به صفر می‌رسد:
لحظات بیدار شدن از خواب، زمانی که هنوز حال
وهوای کودکی دارد.

در تفریحات، اردوها و بازی‌ها.
هنگام موفقیت و کسب رتبه.
در غم از دست دادن عزیزان.
در فضاهای معنوی مثل حرم و اعتکاف.
از این فرصت‌های طلایی برای بیان غیرمستقیم و یا حتی
یک جمله کوتاه استفاده کنید.

تکنیک سوم: اهمیت شخصیت مربی (تهذیب نفس)
اگر کسی خودش از تهذیب نفس و رشد برخوردار

باشد، حرکات و سکناش خود نصیحت کننده است. گاهی یک جمله از یک انسان وارسته (مثل مرحوم آیت الله بهجت) چنان تاثیری دارد که هزاران پند و موعظه ندارد. شخصیت تراز و باشکوه یک مربی، خود بزرگترین نصیحت است.

نکته پایانی: پاسخ به یک سوال

آیا پند و نصیحت بار آموزشی دارد یا رفتار و عمل؟ هر دو. شما نمی‌توانید نصیحت را از مهندسی تربیت حذف کنید، همان‌طور که نمی‌توانید عمل را حذف کنید. گفتار نقش دارد و باید باشد.

تحقیقات جدید نشان می‌دهد کلام می‌تواند تأثیر مثبت بر هورمون‌ها بگذارد و اثر درمانی و ارتقایی داشته باشد. کلام می‌تواند رنگ چهره را تغییر دهد، پس قطعاً می‌تواند روح و روان را نیز متحول کند.

جمع‌بندی نهایی

با نوجوان پندناپذیر، نه می‌توان جنگید و نه می‌توان تسلیم شد. باید با «معرفت» و به صورت «تخصصی» رفتار کرد. از پند مستقیم و تکراری بپرهیزید، شرایط او را درک

کنید، نقاط قوتش را ببینید و پیام خود را در قالب هنر، داستان و در موقعیت‌های عاطفی مناسب به او منتقل کنید. اینگونه است که بذر پند در دل نوجوان جوانه می‌زند.